

แนวคิดการนิเทศการศึกษาของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย

Opinions on Educational Supervision of Leading Educators in Thailand

วชิรา เครือคำอ้าย ชวลิต ขอดศิริ และ สายฝน แสนใจพรม
Wachira Kruekamai, Chawalit Kodsiri, and Saiphon Sanjaiprom

คณะครุศาสตร์

Faculty of Education

E-mail: wachira_kru@cmru.ac.th, chawalit_kod@cmru.ac.th,
saiphon_san@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย และเพื่อวิเคราะห์บริบทองค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวโน้มการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูผู้สอน กลุ่มศึกษานิเทศก์ และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีจำนวนรวมทั้งหมด 442 คน เครื่องมือรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์สาระจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้การขับเคลื่อนการนิเทศการศึกษา ดำเนินไปอย่างเป็นระบบมีทิศทาง แผนงานและโครงการที่ชัดเจน โรงเรียนจำเป็นต้องจัดให้มีเวทีเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) โดยมีวิทยากรภายนอกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดกระบวนทัศน์ทางความคิดร่วมกัน และ 2) การใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครือข่ายออนไลน์จะเป็นสิ่งที่จำเป็น สำหรับรูปแบบการนิเทศจะมีลักษณะเป็นการนิเทศแบบ

เพื่อนช่วยเพื่อน และการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง โดยมีผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาช่วยพัฒนากระบวนการนิเทศ เป็นการประเมินแบบ 360 องศา ส่งเสริมให้ครูผู้รับการนิเทศมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเอง โดยใช้เวทีในโรงเรียนเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การนิเทศการศึกษา แนวโน้มการนิเทศ ภาวะผู้นำ ทักษะผู้บริหาร
การเปลี่ยนแปลง

Abstract

This research was aimed to evaluate the needs assessment of supervision and to analyze the contexts of educational supervision trends based on the concept of specialized educators in Thailand. Four hundred and two target groups of executives, teachers, supervisors and experts were sampled. Questionnaires and interviews were collected data instruments. Percentage, mean and standard deviation were basic statistical used for quantitative data analysis, while qualitative data were focused on content analysis and supervision documentary evaluation. The results showed that 1) Cooperation of all staff is very necessary in order to have systematical supervision including good work plans and projects. Moreover, the seminar should be arranged at school in order to create Professional Learning Community (PLC) and it is essential to have the guest speakers who can share knowledge and experience effectively. 2) The use of media and information technology through social media is essential. Also, the supervision should be critical friends and coaching and mentoring supervision with the help of experts to develop supervision processes. Consequently, the supervision is advanced to be 360 Assessment which encourage teachers to exchange their experience in their own schools in order to create knowledge society.

Keywords: Educational Supervision, Supervision Trends, Leadership,
Administration Skills, Change

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งแก่นแท้ของสาระของการศึกษา จะดำรงอยู่อย่างเดิมในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมมนุษย์ เพื่อ บรรลุความเป็นมนุษย์และสังคมอารยะ โดยเฉพาะผู้นำที่มีบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ที่จะนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมาสู่สถานศึกษาและชุมชน หรือที่เรียกว่า “Transformational Leadership” อีกทั้งการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะที่จะต้อง จัดให้สอดคล้องกับแนวทางของการจัดองค์การวิชาการ-วิชาชีพ (Professional Organization) ในเรื่องวิธีการประสานงานซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ และองค์การวิชาการ- วิชาชีพควรพิจารณาตั้งแต่การประสานงาน โดยยึดมาตรฐานของผลผลิต (Outcome) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้กว้างและรู้สึก รู้ในการจัดการเรื่องมนุษย์แต่ที่สำคัญไม่ยิ่ง หย่อนคือ รู้วิชาการ-วิชาชีพของตนทางการศึกษา โดยเฉพาะเรื่องหลักสูตร-การจัดกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้ก็ด้วยการพัฒนา ทักษะความสามารถของครูทุก ๆ คน ให้มีมาตรฐานดีเยี่ยมระดับเดียวกัน มี แรงจูงใจที่จะปฏิรูปหรือพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและการเรียนการสอน เพราะคือยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปที่ยึดรูปแบบ “Staff-Driven” คือ การ ขับเคลื่อนโดยครู-อาจารย์ เป็นแนวทางหลัก และเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา ฉะนั้น การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นภารกิจของ ทุก ๆ คน รวมถึง หน่วยงานกลางรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องปรับยุทธศาสตร์การจัดการ เรียนการสอน ตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ให้เตรียมคนเพื่อ เผชิญกับปัญหาในอนาคต และสร้างความสามารถที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต สาระ และเทคนิค ที่จำเป็นต้องสอนในสถานศึกษาก่อนที่นักเรียน-นักศึกษาจะจบออกไป มิฉะนั้นจะสูญเสียโอกาส ซึ่งได้ต่อยก้าถึงการเรียนรู้เพื่อรู้และที่จะเรียนรู้ การ เรียนรู้เพื่อการดำรงตนอย่างมนุษย์ที่มีจิตใจสูง (Learning to Be) การเรียนรู้เพื่อหา เลี้ยงชีพ และการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Learning to Live Together) อย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์ทางการศึกษาที่รัฐจะต้องวางไว้เป็น เป้าหมายหลักตลอดไป การเรียนรู้ของสังคม หรือสังคมที่เรียนรู้จึงเป็นสังคมที่มี

โอกาสอยู่รอด อันเป็นอุดมการณ์สูงสุดทางการศึกษา (วิชัย ตันศิริ, 2550, น. 352-368)

แนวคิดแบบหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกรนิเทศการศึกษาและหลักสูตรและการสอน (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559, น.326) ได้เสนอมุมมองของหลักสูตรสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่นั้น ว่าเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ที่ไม่ยึดติดกับสาระอย่างมีอิสระ ตามความสามารถและส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิเล็กทรอนิกส์หลังสมัยใหม่ (e-Postmodern Curriculum) ที่เน้นนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนที่ซับซ้อนและลักษณะผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย สร้างความเสมอภาค สิทธิความเท่าเทียมในการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553, น.64) สภาพปัจจุบันมีหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไปแล้ว สังคมไทยเราเข้าสู่ยุคความทันสมัย (Modernization) มาเป็นเวลายาวนานพอสมควร ขณะนี้ชัดเจนว่ามีการพูดถึงยุคหลังความทันสมัย (Post-Modernization) กันมาแล้ว (Slattery, 2006) จุดเด่นของยุคหลังความทันสมัยจะเป็นทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Critical and Analytical) คือ ไม่ใช่เพียงครูสอนผู้เรียน ผู้เรียนก็รับรู้จากครูไป แล้วผู้เรียนไม่ได้พิจารณาเหตุและผล ผู้เรียนจึงตกเป็นเหยื่อของความทันสมัย ในแนวทาง Post-Modernization ต้องการให้ผู้เรียน หรือคนที่อยู่ในสังคมมีความคิดในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Critical Mind and Analytical Mind) เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้กระแสของการครอบงำของความทันสมัยอย่างเดียว แต่ต้องการให้ผู้เรียน หรือคนในสังคมรู้จักตัวเองมากขึ้น รู้ว่าตนเองต้องการอะไร ในสังคมเกิดอะไรขึ้น เพราะเหตุใด (Unruh, 1977) ในขณะที่ความเป็นผู้นำที่มีคุณภาพดูเหมือนจะเป็นค่อนข้างง่าย แต่ซับซ้อนในคุณลักษณะแต่อย่างไรก็ตาม พบว่า เป็นเรื่องที่คุณเชี่ยวชาญต้องกำกับดูแล เพื่อค้นหาความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำ ข้อมูลเชิงลึก และการทำความเข้าใจ ซึ่งช่วยเพิ่มความเป็นผู้นำในการทำงานและการพัฒนาความกล้าหาญ เพื่อเป็นผู้นำทางการศึกษาในฐานะการกำกับดูแลนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ (วชิรา เครือคำอ้าย, 2558, น. 70-74) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม การพัฒนาการศึกษาจึงจำเป็นต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นการสอนของครูจึงเป็นภารกิจสำคัญ เนื่องจากการสอนของครูที่มีคุณภาพย่อมก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางด้านวิชาการ วิชาชีพ และส่งผลดีต่อผู้เรียน กระบวนการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายดังกล่าวนั้นคือการนิเทศการศึกษานั้นเป็นหัวใจสำคัญ การปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของไทยตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย ประกอบกับองค์ความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา นำมาสู่การถ่ายทอดและชี้นำสังคมอันจะเป็นประโยชน์คุณูปการแก่ประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาในเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์บริบทองค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวโน้มการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม โดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 175 คน 2) กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 210 คน 3) กลุ่มศึกษานิเทศก์ จำนวน 32 คน และ 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน ที่ได้รับรางวัลระดับประเทศรวมทั้งหมด 442 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้

ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบคู่ขนาน ด้วยการเก็บรวบรวมด้วยตนเองและใช้แบบสอบถามสอบถามออนไลน์ โดยข้อมูลปริมาณ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และการวิเคราะห์สาระจากเอกสาร โดยดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัยในประเด็นสำคัญสรุปได้ ดังนี้

1) ความต้องการจำเป็นในการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของ นักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า **ประเด็นแรก** ปัจจัยส่งผลต่อการส่งเสริม สนับสนุนมาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญภายนอก ที่ขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชวลิต ขอดศิริ และมนัส สุวรรณ (2560, น.114-115) กล่าวว่า การนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงได้อย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและศักยภาพของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องศึกษาบริบทแวดล้อม และเตรียมการจัดการศึกษาในอนาคตให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษากับเวทีโลกได้ ต้องคำนึงถึงมิติบูรณาการแบบองค์รวมของการบริหารจัดการและการพัฒนาเป็นสำคัญ

ประเด็นที่สอง การสร้างระบบและกลไกอย่างต่อเนื่องจะเป็นส่วนให้สถานศึกษาเดินไปในทิศทางที่ชัดเจน มีการกำหนดแผนงาน โครงการอย่างเป็นรูปธรรม มีการนิเทศกำกับ ติดตาม และประเมินผลทั้งภายในและภายนอก (สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, 2545, น.4-6) การจัดการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาที่อยู่เบื้องหลังสังคม และไม่ร่วมแก้ปัญหาของสังคม ตัดขาดจากรากเหง้าของตัวเอง เป็นการศึกษาที่แยกส่วน โดยแยกการศึกษาจากสังคม แยกวิชาออกจากการศึกษาที่เป็นองค์รวม แยกการพัฒนาความคิดกับจิตวิญญาณ ส่งผลกระทบให้คนเข้าสู่

ระบบความเป็นทาสทางปัญญา ซึมซับการจัดการศึกษาจากประเทศตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ อาจกล่าวได้ว่ายิ่งเรียนรู้มากยิ่งเป็นทาสมาก จึงทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาจึงกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมสำหรับสังคมไทย ซึ่งทิศทางการใหม่ในการจัดการศึกษาจะทำให้การศึกษาที่อยู่นอกสังคมมาอยู่ใกล้ชิดและกลมกลืนกับสังคมมากขึ้น ดังนั้นแนวทางในการสร้างสรรค์ โดยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นยุทธศาสตร์อุดมศึกษาของชาติที่ช่วยยกระดับภูมิปัญญาของประชาชนและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นมหาวิทยาลัยครูของชุมชนและท้องถิ่น ที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม ปรับตัวให้สมดุลในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยบูรณาการศาสนา วัฒนธรรมและการศึกษาให้เป็นจิตวิญญาณในการพัฒนา แหล่งผลิตและพัฒนาครูให้ความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษา ที่จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ความพร้อม ตลอดจนระดับความชำนาญ การและความเชี่ยวชาญ การพัฒนาหลักสูตร และการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายปลายทาง **ประเด็นที่สาม** การใช้เวทีในโรงเรียนเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความเข้าใจที่ร่วมกันในการแก้ปัญหาและส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเป็นมรรคผลในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ Qureshi (2014); Masini (2013); Rijswijk, Akkerman, Schaap, and Tartwijk (2016) โดยประสบการณ์เหล่านี้อาจเปิดพื้นที่ใหม่ของการสร้างความเข้าใจและการปรับตัวในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยช่วยให้ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียน ใส่ใจในการจัดการศึกษาของครูมืออาชีพ ทั้งการปฏิบัติตนก่อนหน้าที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นครูมืออาชีพรวมถึงขณะที่เป็นครูมืออาชีพแล้ว ทำให้เกิดการรับรู้และความคาดหวังสืบเนื่องถึงสะท้อนผลการพัฒนา และ **ประเด็นสุดท้าย** การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครู และนักเรียน จะเป็นการเปิดกระบวนทัศน์ทางความคิดของทุกคน ทำให้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมองเห็นสภาพที่แท้จริงและพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ives and Rowley (2005, p.535–555) กล่าวว่า ผลการศึกษาลักษณะและเจตคติของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรช่วยทำให้ครูสามารถเข้าถึงได้

ง่ายขึ้น ส่งเสริมสนับสนุน และเปิดกว้างรับข้อผิดพลาดของครูเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงแก้ไข (Nasir and Masek, 2015, p.5) รวมถึงการกำกับดูแลด้านวิชาการ และด้านสติปัญญา ส่งเสริมการเป็นนักคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ (Abiddin & West, 2007, p.362–370) ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงควรได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน โดยผู้บริหารต้องพิจารณาให้รอบคอบในทุกขั้นตอน ทั้งในด้านการบริหารจัดการเวลา ความรับผิดชอบ การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ การติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน รวมถึงการจัดระบบการกำกับดูแลการนิเทศการศึกษาโดยมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน

2) บริบทองค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวโน้มการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาชั้นนำในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า **ประเด็นแรก** การใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครือข่ายออนไลน์ เช่น Social Media, Application Mobile, Computer–Mediated Technologies แนวคิดคอนเนคติวิสต์ (Connectivism) การนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องเกิดการเชื่อมโยงกับสังคม คนรอบตัว และการสร้างเครือข่ายเพื่อการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวโลร์ตัน บัญญัติ (2538) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาในอนาคตจะเป็นการนิเทศทางอ้อมคือ นิเทศโดยใช้สื่อ (Media) มากกว่าการนิเทศทางตรงที่ผู้นิเทศก็ไปพบปะกับครูด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะจำนวนครูมีมาก ความรู้ของครูก็สูงขึ้น เทคโนโลยีแพร่หลายมากขึ้น การนำความรู้ไปให้ครูโดยตรงจึงไม่ทันกับการเผยแพร่ของข่าวสาร และการกระทำไม่ได้ทั่วถึง **ประเด็นที่สอง** การนิเทศนั้นจะเกิดขึ้นได้ดีจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูร่วมกันนิเทศกันเองโดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) เพื่อร่วมพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน (Collaborative Professional Development) อันเป็นการนำไปสู่การพัฒนาการสอนในโรงเรียนผนวกกับการนำรูปแบบการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) มาใช้สำหรับครูใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่จำเป็นต้องให้ครูกลุ่มนั้นได้ศึกษาและเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูและผู้นิเทศจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการวางแผนการสอน การ

สังเกตการสอน และการประเมินผลการสอน เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ โฟซุรุย์ ลินลาร์ตัน (2557, น.182–187) ที่กล่าวถึง การฝึกหัดครูของประเทศไทยว่าค่อนข้างจะเป็นการฝึกหัดครูในเชิงเทคนิค ซึ่งมีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ พยายามเน้นสร้างครูให้มีเทคนิคทางการสอน เทคนิคในการจะเป็นครูได้ทันที และสามารถทำหน้าที่ในเชิงเทคนิคได้ แต่การสร้างครูให้มีแนวความคิด เป็นนักคิด นักวิเคราะห์ นักวิพากษ์ และนักปรับปรุงพัฒนา ยังมีน้อย โดยเน้นให้นักศึกษาฝึกสอนออกไปสอนได้ทันที ทำตามคำสั่งได้ สอนตามแบบเรียนหรือคู่มือได้ เพราะเราสอนเขาให้สามารถใช้ทักษะที่หลากหลาย ซึ่งทักษะเหล่านั้นแม้ว่าจะมีความจำเป็น แต่ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องควบคู่ไปกับการดูแลความประพฤติและวิถีชีวิตในโรงเรียน เพราะฉะนั้นการนิเทศในโรงเรียนจึงมีความหมายอย่างยิ่งว่าหลักสูตรฝึกหัดครูของไทยในอนาคต ต้องเป็นหลักสูตรที่วางพื้นฐานสร้างครูจำเป็นต้องมีความพร้อมและฐานที่เข้มแข็ง เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนานักศึกษาครูไปสร้างสรรคงานในระดับโรงเรียนต่อไป

ประเด็นที่สาม การนิเทศจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญภายนอก เช่น ศึกษานิเทศก์ อาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัยหรือบุคลากรภายในสถานศึกษาของตนเองมากขึ้น เป็นลักษณะของการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อให้เห็นมุมมอง และให้ความช่วยเหลือ ในรูปแบบการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring)

ประเด็นที่สี่ การประเมินผลการนิเทศจะมีลักษณะเป็นการประเมิน 360 องศา แบบครบวงจรสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ พิสนุ พงศ์ศรี (2554, p.11) พบว่าการประเมินที่อาศัยผู้เกี่ยวข้องที่ทราบข้อมูลการปฏิบัติงานของบุคคลตามตำแหน่งเป้าหมาย เช่น ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนครู เพื่อร่วมกันให้ข้อมูลในการประเมินผลการนิเทศการสอน จากผู้ประเมินที่หลากหลาย ตลอดจนเป็นการประเมินที่ให้ความสำคัญกับการประเมินทั้งจากล่างขึ้นบน (Upward Evaluation) และจากบนลงล่าง (Down Ward Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลการนิเทศที่ทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน (Full Circle Feedback) ในกรณีที่น่ามาใช้ประเมินการสอนของครู จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมตั้งแต่ผู้สอน นักเรียน เพื่อนครู และผู้บริหารระดับต่าง ๆ จะมีส่วนร่วมในการร่วมประเมินการนิเทศการสอนด้วย และ **ประเด็นสุดท้าย**

ครู หรือผู้รับการนิเทศ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเอง (Sharing) โดยไม่มีการวิพากษ์ วิจาร์ณความคิดเห็นของเพื่อนครู แต่เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน ในลักษณะไม่ปิดกั้นความคิดเห็นของเพื่อนครูแต่ละคน ครูไม่มีการชี้นำความคิดของตนให้แก่ครูคนอื่น แต่นำเสนอข้อมูลที่ค้นพบจากประสบการณ์จริงของตนและครู หรือผู้รับการนิเทศได้สะท้อนการเรียนรู้ (Reflection) ของตนเองว่าได้เรียนรู้อะไรจากสิ่งที่ได้สัมผัสให้กับเพื่อนครูฟัง ซึ่งเป็นการคิดทบทวนจากการพูดของตนว่าเรียนรู้อะไร จากสิ่งที่ได้กระทำนั่นเอง การพูดดังกล่าวจะทำให้ได้ลำดับทางความคิดโดยผ่านการวิเคราะห์ภายในตน และหากครูหรือผู้รับการนิเทศได้นำความรู้ที่มีอยู่ในตนแสดงออกมาในรูปแบบการเขียนก็จะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงที่มาจากชุมชนทรัพย์ในตนอันเกิดจากการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และการเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นการนิเทศต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเกิดการบูรณาการและประยุกต์ใช้ในงานให้เกิดคุณค่ามากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Wagner (2008, น. 20-25) ที่ว่าทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับศึกษานิเทศก์ในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบไปด้วย 1) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ความร่วมมือและภาวะผู้นำ (Collaboration and Leadership) 3) ความเฉลียวฉลาดและปรับตัวได้ (Agility and Adaptability) 4) การคิดริเริ่มและการสร้างตนเองให้เป็นเจ้าของกิจการ (Initiative and Entrepreneurialism) 5) การพูดและเขียนสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ (Effective Oral and Written Communication) 6) การเข้าถึงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Assessing and Analyzing Information) และ 7) ความใคร่รู้ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็นและจินตนาการ (Curiosity and Imagination)

เอกสารอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). *อุดมคติวิทยา หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน*.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์ไทมอนด์กราฟิก.
- ชวลิต ขอดศิริ และมนัส สุวรรณ. (2560). ภาพอนาคตของคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยพาร์อีส
เทอร์น*, 11(2), 110–127.
- พิสนุ พงศ์ศรี. (2554). *การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่
และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน. (2557). *เพื่อความเป็นผู้นำของการครุศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2558). *ตำราการนิเทศการศึกษา*. เชียงใหม่: ส.การพิมพ์.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการ
บริหาร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ต้นศิริ. (2550). *อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่
2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับปริญญา. (2545). *ทิศทางและแนวทางใหม่ในการจัดการ
อุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- Abiddin, Z., & West, M., (2007). Supervision practices for foreign graduate
students. *American Journal of Applied Sciences*, 4(6), 362–370.
- Ives, G., & Rowley, G., (2005). Supervisor selection or allocation and
continuity of supervision: Ph.D. students' progress and outcomes.
Studies in Higher Education, 30(5), 535–555.
- Masini, E. (2013). Intergenerational responsibility and education for the future.
Futures, 45(2013), S32–S37. Retrieved from
<http://dx.doi.org/10.1016/j.futures.2012.11.005>.

- Nasir, S. and Masek, A., (2015). A model of supervision in communicating expectation using supervisory styles and students learning styles. *Social and Behavioral Sciences*, 204(2015), 265–271. doi:10.1016/j.sbspro.2015.08.150.
- Qureshi, R., (2014). Reflections on the implications of globalization of education for research supervision. *Social and Behavioral Sciences*. 141(2014), 546–550. doi:10.1016/j.sbspro.2014.05.095.
- Rijswijk, M., Akkerman S., Schaap H., Tartwijk J., (2016). Past perceptions and future expectations: sensed dis/continuity at the start of teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 58(2016), 99–108. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.002>.
- Unruh, G., (1977). Instructional Supervision: Issues and trends. *Educational Leadership*, 34(8), 566. Retrieved from http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_197705_unruh.pdf
- Wagner, T. (2008). Rigor redefined. *Educational Leadership*, 66(2), 20–25. <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/oct08/vol66/num02/Rigor-Redefined.aspx>